

Aşağıda, 2002 yılından sonra, Türkiye’de rastlanan, özelleştirmeler ve /veya şirket birleşmeleri sırasında genellikle uluslararası kurumların satın aldığı yerli şirketlerde başlamış bir hastalık hakkında bilgiler verilmiştir.

AKIL FITIĞI

Okumadan önce önemli bir bilgi: Araştırmayı yürütenlerin ve bu satırları yazanların da “akıl fitiği” olduğundan hareketle, neyin doğru neyin yanlış olduğu bilinmemektedir.

Akıl Fitiği nedir?

Düşünce yeteneğimizin normal olması gereken seviyeden uzaklaşması ve beynin içinde; çeşitli duyguların, duyuların ve fiziksel davranışların serbestçe dolaşmaya başlamasıdır.

Ne gibi zorlamalar veya etkiler böyle bir sonuca yol açabilir?

- Patronun kendi üst yönetiminden gelen emirlerin ve işlerin önünde durmaması, aniden kıvraklık gösterip bükülmesi veya kenara çekilmesi sonucunda, doğrudan astlara yağın zorlamalar;
- Patronun kendi taşıması gereken sorumlulukları astarına yüklemesi, zor kararların astarları tarafından alınmasını sağlarken tüm yetkileri elinde tutmakta ısrarlı olması, sonra da “öyle değil böyle olmalı” diyerek astarların beynini müsvedde kağıdına benzetmesi;
- Ortamda olup biteni anlayamadığı için her sorumluluk konusunu astarına devreden, ancak kararları kendisi vermekte ısrarlı olan, süreci ve ortamı anlamadığı için çıkan olumsuz sonuçlardan yine astarlarını sorumlu tutan yöneticilerin tepkileri;
- Bir gün önce büyük bir hevesle savunulan fikirlerin ertesi gün tu-kaka edilip değiştirilmesi ve oluşan değişikliğin hangi “çok haklı” gerekçelere dayandığının diğerlerine anlatılması için astarların görevlendirilmesi

gibi zorlamalar, Akıl Fitiği’nin en belirgin nedenleridir.

Akıl Fitiği Ne Kadar Yaygındır?

Akıl fitiği, hemen her tür şirkette görülebilir. Ancak, yabancılar tarafından satın alınan şirketlerin ve aile şirketi olmasına rağmen çok büyümüş (ama Yönetim Kurulu üyelerinin aile bireyleri olduğu) firmaların orta-üst kademelerinde oldukça yaygındır.

Özellikle kendi bildiği babadan veya yerli patrone kalma alışkanlıklarını sürdürürken, yeni gelen “uluslararası patron”un talimatlarına açıkça tavır alamayan, diğer yandan kendi astarına başka doğrultuda talimatlar vererek, gizli bir engelleme yapan üst yöneticilerin yanında çalışanlarda sıkça rastlanır.

Bu hastalık, üst yönetimde görülmeyip, onların yakın çevresinde yaygın ve salgındır.

Akıl Fıtığının Belirtileri nelerdir?

Akıl fıtığı, “patronum kendisini anlayan tek kişi olduğumu düşünüyor” veya “yaşasın biz de uluslararası bir şirketin çalışanı oluyoruz” diye sevinildiği zamanı fırsat bilip bünyeye yerleşir. “Haydi şunlara kendimizi gösterelim” diye dolduruş atan üst yönetimin “biiizzzzz, Viyana kapılarında...”, “... neslin çocuklarıyız” gazıyla davranan kişilere daha çabuk sirayet eder.

Hastalığın etkisinde kalanlar, genelde daha karamsar bir havaya bürünürler. İlerlemiş vak’alarda, zaten her gün yaşadığı olgularla, doğal olaylarla, hatta televizyonda duyduğu haberlerle kavga edenlere rastlanmıştır.

“Aciz” evresinden “aziz” evresine geçmiş, oldukça ilerlemiş ve giderek kalıcı hasarlar bırakmaya başlamış vak’alarda olur olmaz gülme krizi görülmeye başlar. Bu safhada olanlar olup bitenin anlamsızlığına kızmayı bırakmış, saçmalıklara önce içlerinden, sonra da dışlarından gülmeye başlamışlardır.

Çok ileri vak’alarda “bilgelik” hakim olur. İşyerinde başınızdan geçen en saçma olayı anlattığınızda, yüzünde “olur böyle vak’alar, aldırma geçer” ifadesiyle hoşgörülü bir biçimde ve gülümseyerek bakan kişiler daha önce bu hastalığı yaratan etmenlere uzun süreli ve doğrudan maruz kalmışlardır.

Yan Etkileri:

Yolda giderken aklından geçirdiği “günün olayları”; “amirin tutarsız davranışları”; “sürekli değişen ana stratejiler” ile yüksek sesli kavga eden, bu sayede dıştan “osuruğuna tekme atıyor” görünümünde olan kişiler genelde toplum tarafından “olağan” karşılanır. Hatta benimsenir. Gençlere örnek teşkil ettirilir.

Ancak, gün içinde oluşan saçmalıkları düşünerek gülümseyen kişiler, özellikle cins-i latif grubundaysalar, anında sözlü tacize uğrarlar. Bu ülkede, yolda gülümsemek gibi bir yanlış yapan hanımın başına gelenler, onların da başına gelir. Taciz, “madem ki gülümsüyor, öyleyse...” diye düşünen densizlerin uygulamalarına göre, hangi yandan yapılmışsa, o yan etki ile (örn: sağ kalçadan girişimde bulunulmuşsa, “sağ yan etki” diye) adlandırılır.

Akıl Fıtığının Temel Özellikleri:

Akıl fıtığı, kısmi bulaşıcılığa sahiptir. Genel olarak üst yönetime bulaşmaz, hatta görmezden gelerek yanlarından geçer. Ayrıca, boşveren, aldırmanın, “gelen ağam, giden paşam” diyen, her mevsimin ve her iktidarın yakın adamı olmayı becerenlere de bulaşmaz.

Ek olarak, iyi niyeti saflık derecesine ulaşmış olan, yaşamı zaten bir havucun peşinden koşmaktan ibaret zanneden, “varsam işim ve patronum olduğu için varım. Tanrı patronuma zeval vermesin” diye düşünen kişiler de karantina, aşı veya benzeri bir korunma kullanmalarına gerek kalmaksızın doğal olarak hastalıktan muaf tutulmuşlardır.

Sürekli olarak minderden kaçan kişilerin, kendilerini kovalayan kişilere hangi bölgelerini yakın bıraktığını bilen, işini yapmak isteyen, çalışkan kişileri hızla etkisi altına alabilir.

Akıl Fırtınasından Nasıl Korunuruz?

Genel olarak, esnek ve kıvrak üst yönetime bağlı, çalışkan, sonuç odaklı ve işini layığı ile yapmayı amaçlayan kişilerin korunması pek mümkün değildir. Bu durumda tek korunma yolu, malum beyaz kağıdın altını imzaladıktan sonra, arkadaşlara "hotmail" veya "gmail" uzantılı bir adres vermek ve ardında "acıısıyla tatlıısıyla anılar bırakarak" sahayı terketmektir.

Üst yönetimini "acele etmeyelim, ne istendiğini iyice anlayalım"; "beğenilmek için ağızımızla kuş tutarız demeyelim, tutamadığımız anlaşıldığında ağızımıza başka bir şey verirler" diyerek ikna edebilen kişilerin de hastalığı rahat atlatma ihtimali vardır.

Ayrıca, hastalığa doğrudan maruz kalan bazı kişilerin "Yaşasın ben de yönetimin bir parçası olduğumu hissediyorum.", "Artık bazı konular bana da soruluyor" şeklinde düşünmeye başlamaları hastalığın önemli bir etki bırakmadan geçmesini sağlar. Ne de olsa hastalık, üst yönetime bulaşmamaktadır.

2006 sonu

Önemli Not: Akıl Fırtınası, sadece bana ait bir buluş değildir. Benimle aynı kaderi paylaşan ancak isimlerinden bahsetmek için izin alamadığım birçok iş arkadaşım ile birlikte keşfettiğimiz ve adı Çiğdem Çetin kardeşimiz tarafından koyulan bir hastalıktır.